

De yngste barnas bruk av overgangsobjekter i barnehagen

Hva tenker noen barnehagelærere om bruken av overgangsobjekter for de yngste barna, og hvordan blir bruken av dette praktisert?

Marianne Vian Pettersen
[kandidatnummer: 2027]

Bacheloroppgave
BHBAC3900

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Valg av tema	2
1.2 Problemstilling, avgrensning og presisering	3
1.3 Oppgavens oppbygging	3
2.0 Teori	4
2.1 Overgangsobjekt.....	4
2.2 Trygghet.....	6
2.3 Omsorg	8
2.4 Barns medvirkning	10
2.5 Foreldresamarbeid	11
3.0 Metode	12
3.1 Valg av metode.....	12
3.2 Planlegging av datainnsamling	13
3.3 Utvalg av informanter.....	13
3.4 Beskrivelse av gjennomføring.....	14
3.5 Analysearbeid	14
3.6 Metodekritikk	15
3.7 Etsiske retningslinjer	16
4.0 Empiriske funn og drøfting	17
4.1 Overgangsobjektets funksjon og dets betydning for trygghet	17
4.2 Omsorgsbegrepet sett i sammenheng med bruk av overgangsobjekt.....	20
4.3 Barns medvirkning og dets betydning for valg av praktisering	24
4.4 Foreldresamarbeid og dets betydning for valg av praktisering.....	25
5.0 Avslutning	28
6.0 Litteraturliste	30
7.0 Vedlegg	32
7.1 Vedlegg 1: Samtykkeskjema	32

1.0 Innledning

1.1 Valg av tema

Tema for oppgaven er de yngste barnas bruk av overgangsobjekter i barnehagen. I begynnelsen og i prosessen for å finne problemstilling tenkte jeg mye på å skrive om tilknytning og tilvenning da dette er interessant og relevant med tanke på arbeidet med de yngste. Tilknytning var noe vi hadde hatt en del om i løpet av fordypningen «de yngste». Da vi hadde om dette ble vi også introdusert for begrepet overgangsobjekter, og at dette kan være en kilde til trygghet. På veiledning snakket vi om tilknytning og tilvenning og hvilke faktorer som kunne bidra til å fremme trygghet, og da snakket vi blant annet om overgangsobjekter og dets betydning. Dette gjorde at jeg ønsket å se enda nærmere på dette, da jeg syntes at det virket veldig interessant å utforske nærmere. Det at et objekt som for eksempel en bamse kan ha så stor betydning syntes jeg er interessant. Jeg tenker det er lett å tenke at det er «bare» en bamse, nettopp fordi en kanskje ikke vet hvilken betydning det faktisk kan ha for barnet. Jeg ble nysgjerrig på å finne ut av hvilket syn noen barnehagelærere har om bruken av overgangsobjekter, samt også hvordan det blir arbeidet med dette i praksis. Jeg tenker dette vil kunne bidra til økt kunnskap og større bevissthet når det kommer til barns bruk av overgangsobjekter og dets betydning. Jeg mener at barns bruk av overgangsobjekter er noe som burde belyses, da det finnes lite forskning om dette.

Jeg har ulik erfaring når det kommer til bruken av overgangsobjekter. Noe jeg blant annet har hørt er en del er «legg den på hylla», og da blant annet med en gang barnet kom i barnehagen eller rett etter at barnet har sovet og stått opp. Dette med ulike reaksjoner fra barna. Jeg har erfart at det har vært litt ulike holdninger fra de voksne når det kommer til bruken av dette. Jeg har fått et inntrykk av at enkelte mener at kos/smokk/bamse var noe dem mente at barna ikke trengte i så stor grad. Jeg har sett at mange har et objekt de gjerne er veldig knyttet til. Noen barn bare når de skal sove, andre barn i enhver sammenheng. Ifølge statistisk sentralbyrå viser det til at 83.5 prosent av alle 1-2 åringer går i barnehagen (Statistisk sentralbyrå, 2019).

1.2 Problemstilling, avgrensning og presisering

Problemstillingen i min oppgave er som følgerne: «Hva tenker noen barnehagelærere om bruken av overgangsobjekter for de yngste barna, og hvordan blir bruken av dette praktisert?

Jeg valgte å kun intervju barnehagelærere, da jeg ønsket å finne ut av hvilke tanker de har om små barns bruk (0-3 år) av overgangsobjekter. Dette sett ut ifra deres bakgrunn med faglig kompetanse og også ut fra deres erfaringer om barns bruk av dette. Når det kommer til hva som kan være et overgangsobjekt kan det vær mye forskjellig. Det kan for eksempel være smokk, en bamse, koseklut eller noe annet som er kjent og kjært for barna og som kan bidra til å skape trygghet når barnet ikke er med sine omsorgspersoner. Overgangsobjektet kan være med på å lage en bro mellom foreldrene/omsorgspersonene og det som er ukjent (Abrahamsen, 2015, s. 41)

1.3 Oppgavens oppbygging

Jeg vil videre i denne oppgaven først presentere et teorikapittel som inneholder teori jeg mener er relevant for å svare på min problemstilling. Et underkapittel her vil være Winnicot og overgangsobjekter. Det var i hovedsak Winnicot som presenterte begrepet overgangsobjekt. Neste underkapittel vil være om trygghet hvor jeg blant annet går inn på begrepet trygg base som Bowlby presenterte og jobbet videre med. Dette velger å ha med da jeg ser på at denne tryggheten kan ha en sammenheng med bruken av overgangsobjekter. Videre i teoridelen skal jeg skrive om omsorg, da jeg mener at det at vokse lar barna bruke overgangsobjekt kan være en måte å vise omsorg på for barnet, og at det å vise omsorg også virker inn på dette med barns trygghet. Til slutt i teoridelen vil jeg også si noe om barns medvirkning og foreldresamarbeid, da jeg tenker at dette er av betydning for hvordan bruken blir praktisert, samt også sier noe om holdninger og tanker rundt bruken av overgangsobjekter.

Videre vil jeg skrive om valg av metode, planlegging av datainnsamling, valg av informanter, analysearbeid, metodekritikk og etiske retningslinjer i et eget kapittel. Etter dette vil jeg presentere mine funn og drøfte disse opp mot teori som jeg mener er relevant. Tilslutt vil jeg skrive en avslutning med en konklusjon.

2.0 Teori

2.1 Overgangsobjekt

Som jeg har skrevet i innledningen har jeg sett at mange barn har et objekt som de ofte er veldig knyttet til, og som de gjerne har med seg over alt. Dette er ofte noe barnet har med seg hjemmefra. Noen har med seg objektet i enhver sammenheng, andre bare når det skal sove.

Winnicot beskriver overgangsobjekt og overgangsfenomen som noe som representerer symboler på samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til kjærlighetsobjektene. Jeg skal skrive om overgangsobjekt, men vil likevel presentere kort hva et overgangsfenomen er. Dette da det kan gå over til å bli et overgangsobjekt. Overgangsfenomen og overgangsobjekt er to ting. Ikke alle overgangsfenomen går over til å bli et overgangsobjekt. Eksempler på overgangsfenomen er suging på knyttneve og fingre (Abrahamsen, 2008, s. 103).

Overgangsobjektet blir ofte tatt i bruk for å skape en bro mellom det som er ukjent og foreldrene/omsorgspersonene sine, altså det å være uten sine omsorgspersoner og det å være sammen med sine omsorgspersoner (Abrahamsen, 2015, s. 141). Winnicot tenker at barnets bruk av overgangsobjekter gjenkaller følelsesmessige fornemmelser av den nære kroppskontakten som barnet har opplevd sammen med omsorgspersonene, og at disse fornemmelsene ofte vil gjenskapes i munnen, rundt munnen og ved nesen. Han sammenligner dette med at det er områder i ansiktet som under amming blir dekket av mors varme (Abrahamsen, 1997, s. 104).

Meningsbærende elementer som lukt, hudfornemmelser og farge er viktige og har en betydning for barnet når det skaper seg et overgangsobjekt og knytter seg til det. Barnet puttet objektet i munnen og slikker på det, snuser på det, stryker seg over kinnet med det og knuger det i hånden (Abrahamsen, 2008, s. 103). I følge Winnicot er det ikke mulig for omsorgspersonen å velge overgangsobjekt for barnet, det er noe barnet må velge selv. Winnicot mener at dette er deres første valgte ikke-meg eiendel, og den første begynnelse på symbollek. Det er barnets kreative bruk av overgangsobjektet i forbindelse med desillusjoneringsprosessen som er viktig, og ikke selve objektet. Omsorgspersonen kan likevel legges til rette når det kommer til at barnet skal kunne utfolde seg kreativt og skape sitt eget spesielle overgangsobjekt (Abrahamsen, 2008, s. 105-106).

Jeg skal ikke gå så mye inn på desillusjoneringsprosessen, men helt kort så forstår jeg det som den prosessen barnet går gjennom fra da det tror at alt barnet tenker skjer, og at barnet har en slags «makt» til å få behovene sine dekket med en gang, til det etter hvert forstår at det kan ta litt lengre tid før disse dekkes (Abrahamsen, 2008, s. 100).

Abrahamsen skriver at overgangsobjekter vil få en helt spesiell betydning for det enkelte barn. Overgangsobjektet minner barnet om alt det som ikke er til stede, men som finnes hjemme. Dette da overgangsobjektet blir symbolet på samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til omsorgspersonene (Abrahamsen, 2015, s. 141).

Overgangsobjektet fungerer som en erstatning og også som en representasjon en kan la farlige følelser få utløp for. Dette kan for eksempel handle om sinnet over at mor eller far har gått, noe som trygt kan gå ut over overgangsobjektet. Når det kommer til hva som er et overgangsobjekt og hvor lenge barnet har det i bruk, er dette avhengige av mange faktorer. For noen kan et overgangsobjekt fungere bare i noen minutter, mens noen kan ha de med seg uansett hvor de går. Dette kan for eksempel være en sutteklut, smokk, bamse og så videre. Minnet kan etter hvert være nok for barnet, hvor de ikke lenger trenger selve objektet. Et objekt kan også bli en vane, selv om barnet nå har et levende indre bilde av omsorgspersonene. Likevel kan barnet ønske å holde på objektet (Askland & Sataøen, 2016, s. 61).

De fleste barn har bare ett eller få overgangsobjekt som får en særlig betydning over tid (Abrahamsen, 2008, s. 103). Overgangsobjekter er noe som barn kan finne trøst i, og da i mange situasjoner, som for eksempel når det skal legge seg, når det er sultent, lei seg eller når det har det vondt. Dette fordi overgangsobjektet symboliserer varme og beskyttelse, nesten som om omsorgspersonen er der (Abrahamsen, 2008, s. 103). Overgangsobjektet eller overgangsfenomen er mest betydningsfull først og fremst når barnet er alene, fordi det representerer trøst og beroligelse (Abrahamsen, 2008, s. 106). Noe jeg har erfart flere ganger er at barnet ikke slår seg til ro uten objektet når det blir levert i barnehagen og når det skal sove, og jeg tenker at det kan ses i sammenheng med det at det representerer trøst og beroligelse.

Barnet kan på et tidspunkt kaste overgangsobjektet i fra seg, for så å kunne glede seg over å få det tilbake igjen. Det kan gi objektet en ganske hardhendt håndtering eller ødelegge det. Når omsorgspersonene reparerer det og det blir helt igjen, er gleden stor (Abrahamsen, 2008, s. 104).

Ved hjelp av overgangsfenomen og senere overgangsobjekt gjør barna seg erfaringer om omverdenen, bearbeider erfaringer som til slutt omdannes til indre bilder (Abrahamsen, 2008, s. 104).

Dersom betydningen av et overgangsobjekt fortsatt skal ha en viktig rolle må det ikke bli løsrevet fra sin teoretiske sammenheng (Abrahamsen, 2008, s. 108). Winnicot nevner noen betingelser som er viktig for begrepet overgangsobjekt. Den ene betingelsen er at overgangsobjektet har sin optimale anvendelse når det er snakk om det psykiske skillet mellom barn og omsorgspersonen, hvor meg/ikke meg tar form. Barnet bygger her en bro mellom opplevelsen av å bli barn og omsorgspersonen fra å være en enhet ved hjelp av overgangsobjektet (Abrahamsen, 2008, s. 108). «Potencial space» er et begrep som Winnicot kaller for mulighetens rom eller det potensielle rom, og er det tredje opplevelsesområdet som Winnicot plasserer mellom virkelighet og fantasi. Når det kommer til utviklingen av «potencial space» må det ses i sammenheng med barnets bruk av overgangsobjekt, og dette opplevelsesrommet kommer til synet for de voksne gjennom barnets bruk av overgangsobjektet. Den siste betingelsen handler om at dette tomrommet oppstår for barnet når omsorgspersonen ikke er tilgjengelig, og at overgangsobjektet fyller dette tomrommet. På denne måten behersker altså barnet fraværet av omsorgspersonen på en symbolsk måte ved hjelp av overgangsobjektet (Abrahamsen, 2008, s. 108).

Jeg ser på bakgrunn av dette sammenheng mellom overgangsobjekt og Bowlby sin teori om «trygg base», noe jeg skal komme nærmere innpå i neste kapittel om «trygghet».

2.2 Trygghet

På bakgrunn av forrige kapittel og erfaringer jeg har av barns bruk av overgangsobjekter forstår jeg det slik at barn bruk av overgangsobjekter kan ses i sammenheng med og representere trygghet for barnet.

Opprinnelig var det Mary Ainsworth som introduserte begrepet «trygg base» (secure base) (1976). Ainsworth og Bowlby var nære forskningsmedarbeidere. Bowlbys siste bok var dedikert til henne med navnet Secure base (Abrahamsen, 2015, s. 54)

Som tilknytningsperson vil vedkommende tillegg til å fungere som en trygghavn også fungere som en trygg base for barnets utforskning og lek. Abrahamsen (2015) skriver at en trygg base

representerer en trygghet hos tilknytningspersonen, og at barnet ved hjelp av denne trygge basen kan gå ut å utforske omverdenen ved at de har en trygghet å gå tilbake til. Når det er snakk om denne trygge basen må den bestå av hjelp, oppmuntring og trøst uten å bli avvist (Abrahamsen, 2015, s. 54). Små barn er nysgjerrige og har like stort behov for utforskning og mestring som nærhet og omsorg, og barn som har utviklet tillit til omsorgspersonen kan bruke mye energi på utforskning og lek i trygghet om at omsorgspersonen er der om han/hun trenger det, ved å gi støtte om behov. Barnet trenger at den voksne følger med, viser interesse og bidrar med hjelp (Drugli, 2017, s. 44).

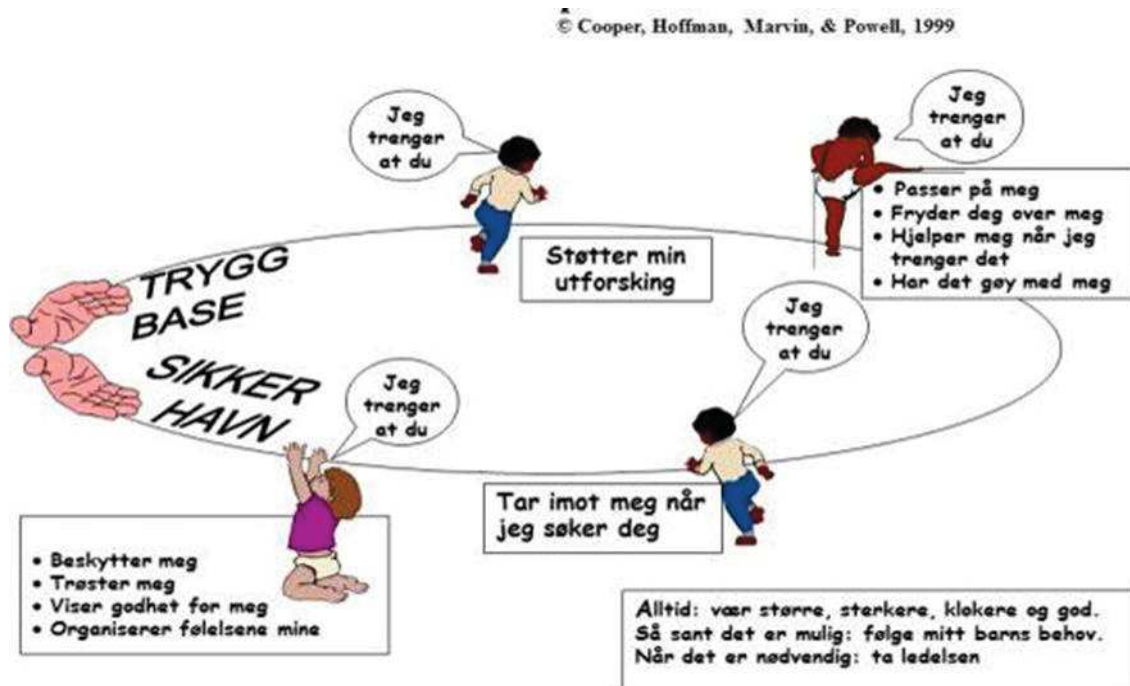
Abrahamsen (2015) skriver at tilknytningsforholdene kan ha varierende kvalitet og form, men at det fleste tilfeller av barns nære omsorgspersoner representerer en trygg base for barna som utgangspunkt for utforskning og lek (Abrahamsen, 2015, s. 55). Jeg tolker det slik at dersom alle barn skal ha et så godt utgangspunkt som mulig når det kommer til barns utvikling og lek bør de ha en trygg base. Ifølge Abrahamsen påpekte Bowlby at det er det enkelte barns subjektive opplevelse av trygghet som det alltid handler om (Abrahamsen, 2015, s. 54). Slik jeg da forstår det må det ha oppstått en tilknytning, og at det i hovedsak er en tilknytningsperson som kan være en trygg base for barnet.

Tilknytningspersonene møter barnets subjektive behov for trygghet, men fungerer også som en beskyttelse når det kommer til barnets opplevelse.). Dette er noe som er helt nødvendig for en tilfredsstillende menneskelig utvikling, ifølge Bowlby (1989 (Abrahamsen, 2015, s. 55). Den trygge basen blir her betegnet som følelsesmessig beredskap, og Bowlby mener at samspillet vil fungere godt dersom de voksne er der for barna i deres eget tempo (Abrahamsen, 2015, s. 55). Slik jeg forstår en «trygg base» er det en voksen som er oppmerksom på barnets humør, klarer å tone seg inn på barnets følelser ved å ikke bare trøste, men også å oppmuntre til lek og utforskning.

Trygghetssirkelen illustrert i et bilde nedfor er en modell som skal kunne vise foreldrene veien til en trygg tilknytning for deres små barn. Mange barnehager bruker også denne modellen bevisst, hvor modellen også kan ses i sammenheng med personalet som en trygg base og trygg havn for barnet. Det handler her om å ha en primær omsorgsperson som alltid er der og gir trøst og beskyttelse, altså er en trygg havn, og gjennom oppmuntring være en trygg base for barnet å utforske fra (Powell, Cooper, Hoffmann & Marvin, 2015, s. 46).

Trygghetssirkelen gir et bilde av foreldrene som sterke, varme hender som er klare til å ta barnet imot barnet og omfavne det. Kraften i disse varme hendene som også kalles «å være

sammen med» er selve essensen i trygghetssirkelen. Dersom hendene ikke er tilgjengelige for barnet, er det ingen sirkel (Powel et.al, 2015, s. 48). Hvis vi voksne er en trygg base og en trygg havn for barna forstår jeg det slik at dette vil kunne bidra til at barna kan føle seg trygge på å utforske de nye omgivelsene, og at barna vil vite at det er trøst å få, samt føle seg beskyttet.

Figur X. Trygghetssirkelen. Fra: Trygghetssirkelen som verktøy i tilvenningsperioden av T. Jonassen, 2017

<https://www.barnehage.no/artikler/trygghetssirkelen-som-verktøy-i-tilvenningsperioden/428752>)

2.3 Omsorg

Jeg tenker at ved at de voksne lar barna bruke overgangsobjekter kan dette representere og vise omsorg for barnet, og at ved å vise omsorg for barnet kan dette igjen gjøre at barna kjenner seg trygge. Jeg ser på denne måten sammenhenger her, og at det henger sammen, og har derfor tenkt å si litt om hva begrepet «omsorg» innebærer.

Omsorg betyr å ha noen i tankene, noe som betyr at vi klarer å ta en annens perspektiv og i perioder legge egne behov til side for å kunne møte den andre. I relasjon med andre utvikles

og utveksles omsorg, hvor omsorg henger sammen med kontakt og kontaktevne med andre. Kontaktevne handler om å inngå et forpliktende og varig følelsesmessig forhold til et annet menneske, samt evnen til å formidle disse følelsene til den andre personen. For å kunne ta en annens perspektiv er det viktig at vi selv har opplevd at andre har tatt vårt perspektiv. Et eksempel på å vise at man bryr seg kan være at et barn trøster et annen barn, hvor de da anvender den omsorgen de selv har erfart på kroppen, som handler om at en annen har tatt deres perspektiv og trøstet dem når de hadde det vondt (Abrahamsen, 2008, s. 78).

Omsorg for barn handler om det å kunne kjenne seg trygg, og den som representerer trygghet for barnet må være både stabil og forutsigbar på den måten at man er både fysisk og psykisk tilstede for barnet. Det viktigste å være stabil i forhold til følelsesmessige reaksjoner. Hvis barnet for eksempel har slått seg vet det at den voksne vil gi plass på fanget, trøst, klem og så videre. Vet barnet derimot aldri hvordan den voksne vil reagere ved at den voksne endrer atferd plutselig ved å for eksempel en dag overse barnet, blir sint og så videre, vil dette gjøre at barnet ikke har en følelsesmessig trygg base (Askland, 2015, s. 62-63). Barnet er avhengig av den voksne fysiske og psykiske nærhet, og den voksne har et ansvar for å gi trygghet gjennom kjærlighet og ved å sette grenser. Den voksne må vurdere hva som er til barnets beste. Grenser skal beskytte barnet mot fare, og hjelpe barnet til å fungere positivt i sosiale situasjoner. De voksne skal oppmuntre og hjelpe barnet i sin prosess mot selvstendighet, som da for eksempel å støtte barnet i sitt engasjement i kontakt med andre mennesker, i lek og i aktivitet i omgivelsene (Askland, 2015, s. 63).

Omsorg og kvaliteten av denne forutsetter evne til å skape trygghet, interesse, oppmerksomhet, innlevelse og desentrering (eksempel at omsorgspersonen utsetter tilfredsstillende av egne behov), observasjon, tolking, (sam)handling og felles fokus (Askland, 2015, s. 62).

Omsorg forutsetter at omsorgspersonen er interessert i og ønsker å ha det omsorgen krever (Askland, 2015, s. 63). Interessen for barn gjør at vi ser barnet, søker samvær med barnet, søker øyekontakt, fysisk kontakt og så videre (Askland, 2015, s. 64). Jeg nevnte også at dette med omsorg handler også om at man evner å vise oppmerksomhet. Med oppmerksomhet mener vi den atmosfæren av sosial og følelsesmessig karakter som vi skaper i den enkelte situasjon, som da er knyttet til forholdet mellom barnet og omsorgspersonen. Særegent med denne oppmerksomheten er at den skjer i her- og nå situasjonen og handler om i hvor stor grad det er kontakt mellom de ulike partene (Askland, 2015, s. 64). Når det kommer til det

punktet som omhandler innlevelse og desentrering så handler det om det å leve seg inn i den andres situasjon, forstå motivene og behovene til den andre, noe som også krever forståelse av egne motiv, behov og situasjon (Askland, 2015, s. 65-66). Så til det punktet jeg nevne over som handler om (sam)handling og felles fokus. Det handler om å gi alle de som deltar i omsorgssituasjonen følelsen av at «vi er sammen», «jeg er sett», «jeg og du er et vi». I handlingen som foregår skal man føle at man hører til, uansett hvilken situasjon det er snakk om (Askland, 2015, s. 67). Innlevelse og desentrering krever at man har evne til å observere, hvor man har fokus utenfor seg selv og er tilstede og deltakende (Askland, 2011, s. 66). Videre må man på grunnlag av observasjonene man har gjort seg tolke de uttrykkene som barnet kommer med, og en tolkning må alltid knyttes til kunnskap om barns behov, alderstypiske trekk og utviklingsmessige uttrykk (Askland, 2015, s. 66).

Tidligere har jeg nevnt trygghetssirkelen. Denne trygghetssirkelen representerer to medfødte behov hos et barn. Behovet for omsorg og beskyttelse fra nære voksne, og barn er også født med et behov for å utforske og undersøke omgivelsene. Disse behovene avhenger av hverandre (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 17. Øverst i trygghetssirkelen er barnet nysgjerrig på omgivelsene og andre personer rundt. Barnet trenger en voksen som ser, passer på, gleder seg, hjelper ved behov og som viser at den trives i samspillet med barnet. Når barnet derimot er nederst i sirkelen trenger har det behov for «å lades» og trenger beskyttelse, omsorg, trøst og hjelp til å regulere følelser (Brandtzæg et.al, 2013, s. 32-35). Jeg ser dette i sammenheng med og forstår det slik at dersom barnet skal føle seg trygt og klare å utforske verden er det avhengig av nettopp omsorg fra en voksen som er tilstede og ser barnet.

2.4 Barns medvirkning

Rammeplanen sier at barnehagen skal tilrettelegge for medvirkning i forhold til barnets alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. De yngste barna og barn som ikke kommuniserer gjennom tale har også rett til å gi uttrykk for sine synpunkter (Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, 2017, s. 21). Barnehageloven gir barn rett til medvirkning tilpasset deres alder og forutsetninger, hvor de har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, at de jevnlig skal få mulighet til å delta aktivt i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet (Barnehageloven, 2017, §3).

2.5 Foreldresamarbeid

Rammeplanen sier at barnehagen skal arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene, og skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, 2017, s. 22).

Hvis man skal lykkes med barnet, må man også lykkes med foreldrene til barnet, noe som forutsetter at man har utviklet holdninger, respekt og forståelse for at foreldre er forskjellige og at man ser på dem som ressurspersoner for sine barn. I samarbeidet er det blant annet viktig å være sensitiv, fleksibel, åpen og tolerant, slik at man oppdager ulike måter å være en god forelder på. For å oppnå dette er det av betydning at man klarer å være fordomsfri, lyttende og anerkjennende, samtidig som man deler erfaring og kompetanse på en god måte (Glaser, 2013, s. 15). Mellom barnehagen og familien er et godt samarbeid og en god kommunikasjon grunnleggende for barnets trivsel og utvikling (Glaser, 2013, s. 73).

Vi skiller mellom det formelle og det uformelle samarbeidet. Det formelle omfatter planlagte møter som for eksempel foreldresamtaler, dugnader, temakvelder og ulike arrangement i barnehagen. Det uformelle samarbeidet omfatter derimot ikke-planlagte møter som oppstår i henge- og bringesituasjoner og andre ikke-planlagte samtaler som for eksempel på dugnad. Det uformelle samarbeidet er spesielt viktig, for at foreldrene skal bli kjent med barnehagen (Glaser, 2013, s. 73). Personalet i barnehagen har en viktig oppgave og et ansvar for at de gir foreldre nødvendig informasjon om hva, hvordan og hvorfor de gjør som de gjør (Glaser, 2013, s. 79).

3.0 Metode

«Metode er redskapet vært i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår» (Dalland, 2017, s. 52). Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at vi mener at akkurat den metoden egner seg best til å belyse det spørsmålet eller problemstillingen vi har stilt på en best mulig måte. Vi skiller mellom kvalitative og kvantitative metoder. Kvantitative metoder gir data i form av målbare enheter, noe de kvalitative metodene ikke gjør. Kvalitative metoder tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2017, s. 51-52). Kvalitative metoder går mer i dybden av det man ønsker å undersøke, for eksempel ved intervju og skjer i direkte kontakt med feltet, noe kvantitative metoder ikke gjør. Kvantitative metoder kan blant annet være spørreskjema med faste svaralternativer og systematiske og strukturerte observasjoner (Dalland, 2017, s.53).

3.1 Valg av metode

«Hva tenker noen barnehagelærer om bruken av overgangsobjekter for de yngste barna, og hvordan blir bruken av dette praktisert?». For å besvare min problemstilling valgte jeg kvalitativ metode i form av intervju. Kvalitativ metode hevder Bergsland & Jæger (2014) er basert på et subjekt-subjekt-forhold mellom meg som forsker og intervjupersonene. For å besvare denne problemstillingen kom jeg fram til at det var intervju som passet best fordi jeg her ville jeg kunne gå i dybden og få mer utfyllende svar om tema og problemstilling. «Når vi intervjuer mennesker, gjør vi det for å få innblikk i menneskelige opplevelser fra deres ståsted» (Brinkmann og Tanggaard, 2012, s.19).

Jeg tenkte også at det kunne vært interessant og hatt observasjon tillegg til intervju for å se hvordan det bli gjort i praksis, men det ville være vanskelig å få fram tanker rundt bruken. På grunn av dette og tiden fant jeg ut at intervju passet best som metode og at det var nok med en.

3.2 Planlegging av datainnsamling

Et intervju kan gjennomføres på flere måter. Jeg valgte semistrukturert intervju. Et semistrukturert intervju blir vanligvis gjennomført på grunnlag av en intervjuguide. Intervjuguiden kan være mer eller mindre styrende for selve intervjuet og mer eller mindre detaljert og teoristyr avhengig av den forståelsen man har av hva intervjuet foregår innenfor (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 28). På forhånd av intervjuene laget jeg en intervjuguide, hvor jeg tok utgangspunkt i spørsmål som kunne gi meg svar på problemstillingen. Spørsmål som både kunne si noe om hva den man intervjuet tenkte rundt bruken av overgangsobjekter og hvordan de jobbet med dette i praksis. Jeg ville ha en intervjuguide, men samtidig ha muligheten til å kunne bevege meg fram og tilbake fra spørsmål og rekkefølge (Christoffer og Johannesen, 2012, s. 79). Jeg ønsket at intervjuguiden ikke skulle være for styrende, men at det skulle fungere som en støtte.

3.3 Utvalg av informanter

Jeg hadde til sammen tre informanter som jeg intervjuet fra forskjellige barnehager. En som jobbet på 1-års avdeling, en på 2-årsavdeling og en på 0-3 år. Jeg var i kontakt med flere, men det var disse som hadde mulighet til å stille opp. Den første informanten var jeg i kontakt med selv, da denne personen var en jeg kjente litt til. Jeg hadde også fått tips om at denne personen hadde en del kunnskap om tilknytning og at personen hadde jobbet lenge på småbarnsavdeling, noe som gjorde at jeg tenkte personen kunne ha en del å si angående min problemstilling og kunnskap på området. Jeg tenkte også at det var litt tryggere å intervju en person man hadde litt kjennskap til, da dette var mitt første intervju. I prosessen for å finne de andre informantene ringte jeg rundt til flere styrere i forskjellige barnehager. Styrere i to forskjellige barnehager fant noen som ønsket å delta og som jobbet på småbarn. Jeg gjorde et strategisk utvalg. Strategisk utvalg handler om at man velger de personene som en tror har noe å fortelle om akkurat det fenomenet en vil vite noe mer om. (Dalland, 2017, s. 57). Jeg ønsket å intervju barnehagelærere som jeg trodde hadde noe å kunne svare sett på bakgrunn av deres kunnskap og erfaringer med å jobbe på småbarn.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Intervjuene ble gjennomført på deres arbeidssteder, og jeg syntes at intervjuene gikk bra. Da vi ikke fikk lov til å ta lydopptak, hadde jeg med en som kunne ta notater for meg under intervjuene, noe som fungerte bra under intervjuet. Det hendte at jeg stoppet opp dersom jeg tenkte at personen som skrev trengte mere tid. Jeg hadde med meg noen slik at jeg kunne fokusere mest mulig på informanten under intervjuet, og med tanke på tiden vi hadde. På denne måten ville jeg forhåpentligvis få ned mest mulig av det som ble sagt. På alle tre intervjuene kom intervjuguiden godt med, og ble brukt gjennom intervjuet som en støtte. Etter hvert ble jeg bedre på å komme på spørsmål underveis som jeg stilte, som ikke sto på intervjurunden og jeg klarte å rive meg litt mer løs fra den. Jeg opplevde at flere av svarene som jeg fikk fra informantene gikk litt over i flere av spørsmålene jeg stilte. Jeg syntes det var bra å ha intervjuguiden som en støtte. Når jeg utarbeidet spørsmål til intervju måtte jeg selv tenke på at mine egne meninger ikke skulle påvirke intervjuguiden. Dette da jeg skal forsøke å finne ut hva andre tenker rundt bruken av overgangsobjekter og praktisering og ikke hva jeg mener er rett og galt. Helt fra begynnelsen av undersøkelsen til den endelige rapporten er ferdig bør man hensyn til de etiske problemstillingene ved intervjuforløpet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 97).

3.5 Analysearbeid

«Før analysearbeidet begynner, må datamaterialet klargjøres. Den vanligste prosedyren er å omgjøre det innsamlede datamaterialet til en skriftlig tekst eller til prosenter, tabeller, grafer eller i andre statiske framstillinger» (Bergsland & Jæger, 2014, s.81). Analysen dreier seg alltid om å redusere datamengden, skape orden, struktur og mening. Struktur over dataene vil gjøre det lettere å få oversikt over det (Bergsland & Jæger, 2014, s. 81). Jeg startet med å renskrive intervjuene, hvor jeg skrev intervjuene til en tekst. Etterpå sammenlignet jeg intervjuene ved å skrive et felles sammendrag, samt ved at jeg kodet de ulike funnene alene og opp mot hverandre ved hjelp av ulike fargetusjer. Dette gjorde det enklere å strukturere funnene, og gjorde at jeg lettere klarte å sammenligne dem. Da det var veldig mange funn, var dette noe som tok mye tid.

3.6 Metodekritikk

«Ingen metode er feilfri, og det er viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og egne innsamlingsstrategier» (Bergsland og Jæger, 2014, s. 80). Når undersøkelsen er gjennomført er det lettere å vurdere om den metoden man valgte å bruke virkelig var det beste, eller om en annen metode muligens hadde gitt bedre data (Dalland, 2017, s. 55). Jeg opplevde at intervju som metode funket bra for å besvare min problemstilling, da jeg fikk fram både hvilke tanker de som barnehagelærere hadde om de yngste barnas bruk av overgangsobjekter, samt hvordan dette ble gjort i praksis.

Når det kommer til dette med reliabilitet og validitet, som handler om hvor pålitelig data er og hvor relevant data er, har jeg gjort meg opp noen tanker (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 23). Jeg kan ikke si med sikkerhet at de tolkningene av svarene som jeg har gjort meg er nøyaktig det informantene mente, da den analysen jeg har gjort meg blir på bakgrunn av hvordan jeg har forstått det som har blitt fortalt av informantene, og hvordan jeg forsto notatene som ble gjort under intervjuene. Jeg har gjort mine tolkninger basert på svarene som informantene ga meg. Stress og hvordan jeg var som intervjuer kan også være faktorer som kan påvirke svarene de har gitt meg. Det at jeg ikke hadde mulighet til å ta lydopptak tenker jeg kan ha påvirket dataene jeg har samlet inn, ved at jeg kunne ha misforstått noe når jeg leste notatene i etterkant, og tolket noe annerledes. Det at det også var noen andre som skrev for meg og at jeg i etterkant måtte tolke dette kan også gjøre at det blir mindre nøyaktig og at jeg tolker det annerledes. Jeg har hatt alt dette i bakhodet gjennom prosessen, for å på denne måten unngå å tilegne mine egne meninger og tanker til informantene. Analysen jeg har gjort meg blir på bakgrunn av slik jeg har forstått informantenes erfaringer og deres forståelse av overgangsobjekt og dets betydning (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 99). Det var vanskelig å klare å notere alt da det gjerne ble sagt veldig mye. Ved å ikke ha lydopptak hadde jeg ikke mulighet for å gå tilbake for å høre hva som ble sagt og hvordan det ble sagt, noe som kunne gjort at jeg hadde forstått notatene bedre og husket bedre. «Når spørsmål og svar blir til tekster, mister vi noe. Nyansene i en stemme, mimikken i et ansikt og kroppens språk følger ikke med i utskriftene» (Dalland, 2017, s.89).

Det at to av tre informanter fikk utsendt intervjuguide på forhånd kan også bidra til å gi andre svar enn det ellers ville ha gjort. Ved at de hatt mulighet for å lese seg litt opp på tema kan

dette være med på å påvirke resultatet. Sett på bakgrunn av det jeg har lagt fram og slik jeg opplevde intervjuene har jeg et inntrykk av at det jeg har samlet inn er pålitelig.

3.7 Ethiske retningslinjer

«Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke, og forskeren skal også gi forskningsdeltakerne tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål og lignende (Thagaard, T, 2018, s. 22). I forkant av undersøkelsen sendte jeg ut et informasjonsskriv/samtykkeskjema, som inneholdt informasjon om hva undersøkelsen handlet om. Her kom det fram hva deltakerne skulle være med på og hva det skulle brukes til.

Et annet grunnprinsipp for etisk forsvarlig forskningspraksis er kravet om konfidensialitet Dette handler om at deltakerne anonymiseres i presentasjonen av resultatene og til at opplysninger om identifiserbare enkeltpersoner lagres på en forsvarlig måte (Thagaard, 2018, s. 24). Det har ikke blitt brukt navn eller andre identifiserbare opplysninger, verken i notatene under intervjuene eller i oppgaven.

4.0 Empiriske funn og drøfting

4.1 Overgangsobjektets funksjon og dets betydning for trygghet

I løpet av alle tre intervjuene var det spesielt et ord som gikk mye igjen og som ble nevnt av alle, og det var trygghet. Alle informantene sier at overgangsobjekter primært er noe som kommer hjemmefra som er nært og kjent for barna, med trøst og trygghet. Dette ser jeg i sammenheng med det Abrahamsen skriver om at overgangsobjekter er noe som barn kan finne trøst i, og da i mange situasjoner, som for eksempel når det skal legges seg, når det er sultent, lei seg eller når det har vondt. Dette fordi overgangsobjektet symboliserer varme og beskyttelse, nesten som om omsorgspersonen er der (Abrahamsen, 2008, s. 103).

Informantene sier at overgangsobjekter er noe som kan minne om foreldrene og hjelpe med å holde bilder av dem levende, og på denne måten fremme at barnet skal kjenne seg trygt. Jeg forsto det slik at informantene så barns bruk av overgangsobjekt i stor sammenheng med barns trygghet. Alle nevnte at det vil kunne hjelpe barnet til å finne trøst og trygghet når det er borte fra foreldrene, og at det vil kunne hjelpe barnet til å føle seg nærmere foreldrene på. Informant A sier at overgangsobjekter er et hjelpemiddel for barna når de starter i barnehagen, noe de kan forholde seg til i en stor omvelting i livet. Hun kommer også inn på begrepet abstrakt tenkning, at det er vanskelig å ha levende bilder av foreldrene og at objektene hjelper med å gi trygghet og huske bildene av foreldrene. Dette er noe jeg ser i sammenheng med det Abrahamsen skriver om at barn ofte bruker overgangsobjekt for å skape en bro mellom omsorgspersonene og det som ikke er trygt (Abrahamsen, 2015, s. 41). Som Abrahamsen skriver vil overgangsobjekter få en helt spesiell betydning for det enkelte barn, og minner om alt som ikke er tilstede, men som finnes hjemme. Dette da overgangsobjektet blir symbolet på samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til omsorgspersonene (Abrahamsen, 2015, s. 141).

Når jeg spurte informantene hva dem tenker er gode overgangsobjekter så sier alle informantene at det er noe barna må finne selv, da det skal være noe som gir trygghet og nærhet for dem. Informant A sier at det ikke er noe de voksne kan finne for dem og presse på dem. Hun sier at det er bare barna som kan velge noe som gjør at de føler seg nærmere foreldrene og som de ha ren følelsesmessig kontakt med. Dette ser jeg i sammenheng med det Winnicot skriver om at det ikke er mulig for omsorgspersonen å velge overgangsobjekt for barnet, men at det er noe barnet må velge selv (Abrahamsen, 2008, s. 105-106). Informant A

sier at objektet barna gjerne har er noe som er godt brukt og som man ser er brukt, og at det er noe med lukten. Som Abrahamsen skriver så er elementer som lukt, hudfornemmelser og farge viktige og har en betydning for barnet når det skaper seg et overgangsobjekt og knyttet seg til det (Abrahamsen, 2008, s. 103). De vanligste var smokk, bamse og kos, men det kunne være mye forskjellig. Et barn hadde for eksempel et stoppskilt som et overgangsobjekt.

Når jeg spør informantene «I hvilke situasjoner får barnet bruke overgangsobjektet sitt og hvorfor» så er det litt ulike svar. Alle informantene sier at objektene blir lagt på hylla når barnet kommer om morgenen og at de blir hentet fram ved soving og hvile, for så at de blir lagt tilbake igjen. Dette ser jeg i sammenheng med det Abrahamsen skriver om at overgangsobjekt og overgangsfenomen først og fremst er mest betydningsfull når barnet er alene, fordi det representerer trøst og beroligelse (Abrahamsen, 2008, s. 106).

Alle sier at behovet blir sett an i situasjonen, at de ikke er så strenge på det. Det viktigste var at barnet var trygt. Noen kan trenge det lengre, for eksempel til etter at foreldrene har gått, og da er det greit. Dette ser jeg i sammenheng med det jeg skrev om i teoridelen at når det kommer til hvor barnet er avhengige av objektet er avhengige av mange faktorer. Et overgangsobjekt kan for noen bare fungere i noen minutter, mens andre kan ha det med seg uansett hvor det går (Askland & Sataøen, 2016, s. 61).

Informant A sier at barna er veldig på objektene ved barnehagestart, og at 1-åringene kan bruke det så mye de vil. Hun sier at 2-åringene på avdelingen hvor hun nå er (disse har hun fulgt over dit og opplever som trygge) bruker det mest til soving og hvile. Etter soving sier hun at må de kunne sitte med objektene og slappe av, men at når de begynner å hoie og leke og springe så må de legge det vekk. På samme spørsmålet svarer informant B (arbeider på 1-års gruppa) at de får bruke det i oppstartsfasen når de er nye i barnehagen, da alt er nytt og gjerne utrygt for barnet, og at det kan variere hvor lenge denne fasen varer. På 1-årsgruppa sier hun det er på morgenen, med avskjed og ved soving, og kanskje litt på ettermiddagen når de begynner å bli trøtt og har behov for nærhet. Dersom de har behov for det får de ha det med seg ved mat, ved at det ligger ved siden av, og i lek. Informant C på 0-3 års avdeling sier også at de får sitte med det litt på ettermiddagen dersom det er behov for det. Hun sier at de noen ganger er litt for kjappe med å ta objektene, men at de får ha med seg gjenstanden på sofaen etter soving, men når de skal skifte bleie eller gjøre noe så legger de det bort. De får ikke ha objektet med ved matbordet for eksempel. De voksne kan se at barnet trenger det,

men etter tilvenningen vil de være den barnet søker til og derfor ikke selv henter gjenstanden, slik jeg forstår det.

Når jeg spør «tenker du at det er noe forskjell på barns bruk av overgangsobjekt i tilvenningsperioden kontra hverdagen «etter tilvenning» svarer informant A at det er forskjellig fra barn til barn. Noen trenger det hele året mens andre trenger det bare noen måneder. Hun sier at noen reagerer veldig om man går bort eller går ut av rommet. Er man helt borte fra barnet kan det være veldig sårt for barnet, her må personalet kunne se an. Informant B sier også at tilvenningen er så individuell, hvor noen ikke trenger så lang tid mens andre trenger hele høsten. Men at de er mer åpen for at de skal bruke objekter i begynnelsen, men at det er så ulikt. Informant C sier at hun er mer åpen for bruk av det i tilvenningsperioden, men sier også som de andre at hvor lenge denne tilvenningsperioden varer varierer fra barn til barn. Det kan forsås som om at informantene ser sammenhengen mellom bruk av overgangsobjekt og omsorgspersonene, og at de mener det er ekstra viktig at barna får ha objektene i begynnelsen når alt er utrygt og ukjent.

I teoridelen skrev jeg at jeg ser en sammenheng mellom overgangsobjekter og trygg base. Abrahamsen skriver at den trygge basen må bestå av hjelp, oppmuntring, og trøst uten å bli avvist (Abrahamsen, 2015, s. 54). Ved hjelp av overgangsobjektet sitt kan barnet føle at de har en «trygg base». Dette på den måten at objektet kan gi barnet trøst og trygghet. Jeg tenker uten at jeg kan si det helt sikkert at overgangsobjekter i enkelte situasjoner kan være en kilde til hjelp og oppmuntring og at barnet lettere kanskje klarer å gjøre noe som det kan se på som utfordrende, men også som spennende, dersom de har med seg objektet sitt.

Informant A sa også at overgangsobjektet kan være tingen som gjelder barnet med mestring. Hun nevner utforskning og trygghetssirkelen flere ganger i intervjuet. Når jeg spurte informant A om hun hadde en praksisfortelling som beskriver barns bruk av overgangsobjekter og som sier noe om betydningen det kan ha for barnet så forteller hun om en episode. Barnet fikk gå med en bamse fordi det trengte det. Barnet begynte så å utforske da det fant noe annet som var interessant. Da kastet barnet bort bamsen, lekte litt en stund, før det så gikk bort til bamsen igjen etter hvert som leken var over. Dette beskrev informanten som en liten trygghetssirkel. Hun nevner at overgangsobjektet kan hjelpe med å gi barna mestring og være til hjelp i barnas utforskning. Det at barnet kastet bort objektet for så å ta det i bruk igjen ser jeg i sammenheng med det Winnicot sier om at barnet på et tidspunkt kan kaste overgangsobjektet ifra seg for så å kunne glede seg over å få det tilbake igjen

(Abrahamsen, 2008, s. 104). Jeg tolker det slik at barnet kan oppleve glede ved å få overgangsobjektet sitt i løpet av dagen dersom det skulle ha behov for det. Jeg ser også dette i sammenheng med at overgangsobjektet symboliserer varme og beskyttelse, nesten som om omsorgspersonen er der (Abrahamsen, 2008, 106).

Tidligere i teorikapitlet skrev jeg om trygghetssirkelen som er en modell som handler om å ha en primær omsorgsperson som alltid er der og gir trøst og beskyttelse til barnet, altså er en trygg havn, og gjennom oppmuntring være en trygg base for barnet å utforske fra (Powell, Cooper, Hoffmann & Marvin, 2015, s. 46). Ved at barnet får ha overgangsobjektet tilgjengelig slik som i praksisfortellingen nevnt over forstår jeg det slik at dette kan fungere som en oppmuntring og trygghet for barnet. Ved at barnet for eksempel i situasjonen her får lov til å ha overgangsobjektet sitt kan barnet føle at de har en «trygg base». Abrahamsen (2015) skriver at en trygg base representerer en trygghet hos tilknytningspersonen, og at barnet ved hjelp av denne trygge basen kan gå ut å utforske omverdenen ved at de har en trygghet å gå tilbake til. På samme måte forstår jeg det slik at overgangsobjektet kan fungere på samme måten. Jeg tenker at det kan være slik at objektet i enkelte situasjonen kan være en kilde til hjelp og oppmuntring slik jeg har vært inne på tidligere.

Som jeg også har skrevet så skriver Abrahamsen at tilknytningspersonene møter barnets subjektive behov for trygghet, men at de også fungerer som en beskyttelse for barnets opplevelse, noe som er helt nødvendig for en tilfredsstillende menneskelig utvikling ifølge Bowlby (1989). Jeg stiller meg kritisk til om man ved sikkerhet kan si om et barn er trygt eller ikke i barnehagen. Når kan man egentlig være sikre på at et barn er trygt og ikke lenger har behov for overgangsobjektet sitt tenker jeg kan være noe å tenke på.

4.2 Omsorgsbegrepet sett i sammenheng med bruk av overgangsobjekt

Som jeg skrev i teoridelen så betyr begrepet omsorg å ha noen i tankene, noe som igjen betyr at vi klarer å ta en annen sitt perspektiv og legge egne behov til side for å møte den andre. Et eksempel på å vise at man bryr seg kan for eksempel være at et barn trøster et annet barn, hvor de da anvender den omsorgen de selv har erfart på kroppen (Abrahamsen, 2008, s. 78). Informant C på 0-3 års avdelingen forteller om at barn, gjerne større barn, kan hente overgangsobjektet til de mindre barna dersom de ser at barnet trenger det. Det kan for eksempel være om barnet er lei seg og gråter. En toåring kan hente objektet til 1-åringen og si

«se her er jo katten din». På avdelingen har også alle egne hus, som er bilder av foreldrene på, som henger på knagger. Her er det bilder av barnet og familien, og at dette er noe som brukes aktivt som et overgangsobjekt. Dette blir hentet fram av både voksne og barn dersom dette er nødvendig. De voksne hjelper barna med å sette ord på sine følelser, ved å for eksempel si «savner du mamma nå?». Det kan også være at besteforeldrene skal hente og så har de det på huset, og kan snakke med barnet om dette. Informant A sier at de har bildebøker av familien til barnet som fungerer på samme måte, mens informant B sier at de har permer med utskrift av objektene som de kan ta fram dersom de ser behov, å snakke med barna. Jeg tenker det vil være viktig at de voksne snakker med barna om omsorgspersonene for å gjøre barna trygge på at de er der fortsatt selv om de ikke er tilgjengelige hele tiden. Gjennom erfaringer får også barna erfaringer om omverden som bearbeides og blir til indre bilder (Abrahamsen, 2008, s. 104).

Barn trenger voksne som er både stabil og forutsigbar ved at man er både psykisk og fysisk tilstede, ved å for eksempel gi barnet trøst, gi plass på fanget og så videre (Askland, 2015, s. 62-63). Selv om ordet «omsorg» ikke ble ordrett brukt, så fikk jeg inntrykket av at alle informantene ønsket å være en omsorgsfull voksen for barnet, hvor de ønsket at det var dem selv barnet skulle søke til dersom det trengte trygghet, trøst, kos og så videre. Informantene sa at etter hvert så vil det være lettere for barna å snakke om at de savner foreldrene og setter ord på sine følelser, etter hvert som de blir eldre og forstår mer, samt kan snakke. Informant C sa som nevnt at etter tilvenning så ønsker hun ikke selv å hente gjenstanden til barnet fram dersom de opplever at det trenger det, da hun selv ønsker å være en «subsistens», altså den barnet søker til for trygghet slik jeg tolker det.

Informantene sier som nevnt at dersom de så at barnet hadde behov for objektet litt til når det kom om morgenen, ved at det for eksempel gråt, så lot de barnet få ha objektet sitt få ha det og forklarte til foreldrene at de kunne få ha det litt til. Eller ved at dem så at barnet trengte å ha objektet litt til da det sto opp, da fikk dem lov til å ha det. Her tenker jeg det handler om innlevelse og desentrering, som handler om det å klare å leve seg inn i den andres situasjon, forstå motivene og behovene til den andre, noe som også krever forståelse av egne motiv, behov og situasjon (Askland, 2015, s. 65-66). Dette krever igjen observasjon og at man på grunnlag av disse observasjonene tolke de uttrykkene som barnet kommer med, hvor en tolkning alltid på knyttes til kunnskap om barns behov, alderstypiske trekk og utviklingsmessige uttrykk (Askland, 2015, s. 66).

Barnets behov står i fokus for informantene og det å hele tiden se det enkelte barnet som et eget individ med ulike behov. Informant A sa: «Man må behandle hvert barn annerledes, da alle er annerledes». Dette sier meg at de prøvde å ta barnets perspektiv. Ut fra alle tre intervjuene forstår jeg det slik at de voksne i barnehagen prøver å oppmuntre barnet og hjelpe barnet i sin prosess mot selvstendighet, som blant annet ved å støtte barnet i sitt engasjement i kontakt med andre mennesker, i lek og i aktivitet i omgivelsene (Askland, 2015, s. 63). Dersom det så ut til at barnet trengte overgangsobjektet sitt var ikke dette noe de var så strenge på, da de var mest opptatte av at barna skulle være trygge. Det handlet mer om å prøve å sette seg inn i barnets situasjon og finne ut av hva det faktisk hadde behov for i nuet og være oppmerksom, slik jeg tolket det. I teoridelen skrev jeg også at omsorg handler om å vise oppmerksomhet, hvor det som er særegent er at den skjer i her- og nå situasjonen og handler om i hvor stor grad det er kontakt mellom de ulike partene (Askland, 2015, s. 64).

Den voksne har et ansvar for å gi barna trygghet gjennom kjærlighet og ved å sette grenser, hvor den voksne må vurdere hva som er til barnets beste (Askland, 2015, s. 63). Det og skal vurdere hva som er til barnets beste tenker jeg kan være vanskelig i flere situasjoner, og man stille seg kritisk til om man tid alltid vet hva som er tid barnets beste. Her tenker jeg at det handler om at man gjør så godt man kan for å finne ut hva som er til barnets beste i ulike situasjoner. Alle informantene var opptatte av at overgangsobjektene ikke skulle hemme leken og det sosiale, og ikke gå utover utviklingen. Jeg tolket det slik at det var smokkebruk som var mest problematisk da det kan hemme språkutviklingen, tannhelse/tannstilling og det sosiale. Det måtte settes grenser ut fra hva de tenkte var barnets beste og barnets behov slik jeg tolket det, og tenke «hva trenger barnet egentlig nå?» Trenger det objektet sitt for å føle seg trygg eller vil det bare ha det for eksempel. Alle informantene sa at personalet måtte snakke sammen og samarbeide om arbeidet når det kom til barnets bruk av overgangsobjekter. Jeg forsto det altså slik at informantene så viktigheten med å ha samtaler rundt dette for å ha en felles forståelse og finne løsninger sammen.

Informant A sier: «det skal ikke være et hinder for barna, i forhold til hinder å gå rundt med smukken hele tiden, på grunn av språk. Målet er at de skal bli trygge, men at de etter hvert blir mer modne med abstrakt tenking, og at de klarer å sette ord på at de savner foreldrene. De forstår gjerne mer. Abrahamsen skriver at minnet etter hvert kan være nok for barnet, hvor de ikke lengre selv trenger objektet. Et objekt kan også bli en vane og barnet kan ønske å holde på objektet, selv om barnet nå har et levende indre bilde av omsorgspersonene (Askland &

Sataøen, 2016, s. 61). Dette tenker jeg kan være vanskelig å vurdere, men at etter hvert som man lærer seg å kjenne barnet kan dette være enklere.

Informant B forteller om en episode hvor det var en gutt som gråt noe veldig, og som var ny i barnehagen som ikke kjente de andre. Det var vanskelig for de andre barna at barnet gråt. Hun tok med smukken og han skrek og skrek. Hun leste en bok som han likte, men han var utrøstelig. Etter hvert skjønnte hun at han ville ha alle smokkene på en gang. Når han fikk alle så ble han fornøyd, en på hver finger. Dette ser jeg i sammenheng med det Abrahamsen skriver om at overgangsobjektet fungerer som en erstatning og også som en representasjon en kan la farlige følelser få utløp for. Dette kan for eksempel handle om sinnet over at mor eller far har gått, noe som trygt kan gå ut over overgangsobjektet (Askland & Sataøen, 2016, s. 61). Overgangsobjekter er noe som barn kan finne trøst i for eksempel når det er lei seg eller har det vondt, noe det kunne tyde på at barnet nettopp gjorde i denne situasjonen. (Abrahamsen, 2008, s. 103).

Her måtte den voksne prøve å lese barnet ut fra barnets kroppsspråk og måtte prøve å forstå hva barnet prøvde å signalisere, ved å legge sine egne behov til sides og lytte til barnet. Omsorg betyr som nevnt å ha noen i tankene, noe som betyr at vi klarer å ta en annens perspektiv og i perioder legge bort egne behov for å se den andres. Omsorg henger sammen med kontakt og kontaktevne med andre (Abrahamsen, 2008, s. 78). Dette viste hun ved å prøve seg fram, og etter hvert ved å tone seg inn på barnet forsto at det var alle smokkene han ønsket og ikke bare den ene. Ved at hun lot barnet bruke overgangsobjektet her da hun opplevde at han trengte det tenker jeg viser omsorg, slik jeg forstår begrepet. Jeg tenker også at denne situasjonen kan ses i sammenheng med trygghetssirkelen som jeg har nevnt tidligere. Som jeg har skrevet tidligere så trenger barnet behov for «å lades» når det er nederst i sirkelen, og trenger beskyttelse, omsorg, trøst og hjelp til å regulere følelser (Brandtzæg et.al, 2013, s. 32-35). Ved at den voksne var tilstede her og prøvde å møte barnets behov der og da, og prøvde å trøste det når det var lei seg og vise at det var der for barnet, tenker jeg er avgjørende for at barnet skal kunne føle seg trygt og at det klarer å utforske verden, nettopp fordi det avhenger av omsorg fra en voksen som er tilstede og ser barnet (Brandtzæg et.al, 2013, s. 32-35). Barnet trenger altså at den voksne følger med, viser interesse og bidrar med hjelp (Drugli, 2017, s. 44).

4.3 Barns medvirkning og dets betydning for valg av praktisering

Som jeg har nevnt i teoridelen så sier Rammeplanen at barnehagen skal tilrettelegge for medvirkning i forhold til barnets alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. (Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, 2017, s. 21). Medvirkning er også presisert i barnehageloven som noe barna hadde rett til (Barnehageloven, 2017, §3). Jeg tolket det slik at alle informantene var åpne for bruk av overgangsobjekt hvis barnet viste at de hadde behov for det, og da med tanke på barnets trygghet.

Som tidligere nevnt tenker jeg at man kan stille seg kritisk til om man ved sikkerhet kan si om et barn er trygt eller ikke. Jeg tenker også at man ikke ved sikkerhet kan vite om et barn trenger/har behov for overgangsobjektet sitt. Jeg tenker at et barn kan fortelle verbalt eller ved kroppen og gi uttrykk for at det vil ha overgangsobjektet sitt, men at det ikke er dermed er sagt at det har behov for det fordi på den måten at det ikke føler seg trygt eller trenger trøst. Det kan for eksempel være fordi det bare har lyst på det, ser at andre har sitt objekt, eller at det bare er en vane og gå rundt med det. Så hva vil det si å ha behov for det? At barnet ikke kjenner seg trygt eller at det bare ønsker det? Jeg tenker at dette er så forskjellig fra barn til barn, og at det er ulikt. Jeg tenker at det er mulig at det er barn som ikke vil vise det tydelig at det har behov for det, men at det allikevel vil ha behov for overgangsobjektet sitt. Noen viser følelser lett og klarer å uttrykke seg slik at man lett forstår deres behov, mens andre kan være mer innesluttet. Jeg stiller meg kritisk til at personalet til enhver tid kan vite hva barnets behov er. Om man kjenner barnet godt kan det være at man vil skjønne hva behovet til barnet er der og da. Da kan man lettere skjønne om barnet trenger objektet fordi det er lei seg, utrygt, eller fordi det ønsker det fordi andre har det for eksempel.

Alle informantene legger vekt på at man hele tiden må se det enkelte barnets behov, og at barn er forskjellige med ulike behov, så derfor vil behovet for overgangsobjektet være ulikt. Som informant A sier så behandler de hver unge annerledes, da alle er annerledes. Informant A sier at det handler om å se behovet, og at det er viktig å se trygghetssirkelen, som jeg har snakket om tidligere. Hun sier: «Noen trenger kanskje hjelp og noen trenger den smukken eller å sitte i fanget». Når jeg spør om hun skjønner når et barn trenger/har behov for overgangsobjektet sitt sier hun at personalet snakker sammen, at dem kan ha ulike meninger om det, så da er det viktig å snakke sammen.

Informant B svarer på samme spørsmålet: «Ja det syntes jeg», og sier videre at noen sier det,

noen peker, noen holder på å sovne og vil ha bamsen sin, gråting. Informant C sier derimot at det ikke er så lett, da det kan være forskjeller fra dag til dag. En dag kan barnet være veldig på og spørre mye etter det, men at det ikke trenger å være en legitim grunn for det. Hun stiller spørsmål ved: hva er et behov? Er det når barnet selv sier at det vil ha det? «Okei, nå hadde vi en vikar som ikke ga det fanget og trøsten, skal barnet ha den da?» er et eksempel som hun kommer med. Hun sier at det er viktig å snakke om det i gruppa. Hun sier også «er det når barnet sitter og gråter?», og sier videre at man trenger ikke å stoppe gråten med smokk da. Jeg tolker det slik at hun stiller seg kritisk til nettopp dette når barnet har behov for det og ikke. Hun sier også i intervjuet at det egentlig skal være en veldig god grunn for at barnet ikke skal få overgangsobjektet sitt om det gir uttrykk for at det trenger det, noe som sier meg at hun er opptatt av barns medvirkning.

4.4 Foreldresamarbeid og dets betydning for valg av praktisering

Noe som vil være viktig når det kommer til praktisering av barns bruk av overgangsobjekter vil være foreldresamarbeid. Rammeplanen sier at barnehagen skal arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene, og skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning (Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, 2017, s. 22).

Alle informantene la vekt på et godt foreldresamarbeid, og sa at foreldrenes meninger var av betydning når det kom til når overgangsobjektet skulle brukes. Som jeg har skrevet så er et godt samarbeid og en god kommunikasjon mellom barnehage og hjem grunnleggende for barnets trivsel og utvikling (Glaser, 2013, s. 73). Alle informantene forteller at de snakker med foreldrene i det daglige når det kommer til barns bruk av overgangsobjekter, og at det legges vekt på foreldrenes meninger når det kommer til objektet skal brukes eller ikke. Dette da det er foreldrene som kjenner barnet sitt og fordi man skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning slik de har krav på nevnt over. Vi skiller som nevnt mellom det formelle og det uformelle samarbeidet, hvor det formelle omfatter blant annet planlagte møter, mens det uformelle omfatter derimot ikke-planlagte møter som oppstår i hente- og rentesituasjoner (Glaser, 2013, s. 79).

Alle har møte med foreldrene før barnehagestart hvor de her også forteller og gir informasjon om viktigheten av overgangsobjekter, at det kan fremme trygghet, og at det anbefales at de har noe med. Her spør de gjerne om det er noe spesielt som barnet er knyttet til. Informant A sier

at hun er blitt mer bevisst hvor viktig det er med objekter, og at hun prater med foreldrene på våren og at de kan ta med objekt, da de ønsker at foreldrene også skal være mer bevisst på betydningen av objektet. Her gir hun foreldrene informasjon om viktigheten av objektene og at de får bruke det til de er trygge, men at de samtidig tar det bort når de er trygge. Glaser skriver at personalet i barnehagen har en viktig oppgave og et ansvar for at de gir foreldre nødvendig informasjon om hva, hvordan og hvorfor de gjør som de gjør (Glaser, 2013, s. 79).

Videre sier informant A at man må snakke med foreldrene når det kommer til å det å ha med disse, siden et det er dem som kjenner barnet best. Jeg tolker det slik at hun ser viktigheten av å gi foreldrene god informasjon, og at de sammen har en god dialog, og at barnehagen er opptatte av foreldrenes meninger da det er nettopp dem som kjenner barnet sitt aller best. Informant C snakker om at hun tenker at de kunne ha hatt mer om det på foreldremøter. Alle informantene gir ganske så like svar, bare at det varierer om det er vanlig at foreldrene ønsker om objektene skal legges fort bort eller ikke. Ut fra intervjuene hører jeg både om foreldrene som ønsker at barnet skal slutte med overgangsobjektet raskt og andre igjen som ønsker at de skal bruke det lengst mulig, dette er noe som kan variere. I den ene barnehagen (informant B) tolket jeg det slik at foreldrene ofte ønsket at de skulle slutte tidlig med det, mens informant C sier at ofte vil de at de skal bruke det lenge og «være minst mulig lengst mulig» slik hun beskriver det. Det er viktig at man viser respekt og forståelse for at foreldre er forskjellige og at man ser på dem som ressurspersoner for sine barn (Glaser, 2013, s. 15).

Et eksempel fra det uformelle samarbeidet om hvordan møte foreldrene når de gjerne ønsker at barnet skal slutte med overgangsobjektet. Praksis er her at de legger det i hylla når barnet kommer, men at de ser det an ut fra barnets behov. Da snakker informant B om at det kan være at de ansatte i barnehagen sier til foreldrene noe lignende som, «du, hun trenger den litt, også kan man legge den på hylla når han/hun er klar for det». Videre sier hun at når den voksne syntes det er vanskelig så er det gjerne vanskelig for barnet også. Foreldrene kan syntes at det er trist når barnet gråter når det drar, noe som kan gjøre det vanskelig for barnet. Jeg tolker det slik at hun her tenker at det er viktig å møte både foreldrene og barnet på en best mulig måte, og ved å si nettopp det så kan det gjøre at foreldrene føler seg møtt og sett, og at de opplever at man tenker på barnet, og fremme trygghet. Her handler det om kommunikasjon og anerkjennelse. Jeg tenker at det noen ganger kan være vanskelig og utfordrende å finne den balansen mellom å skal klare å møte både barnet og foreldrene på en best mulig måte på samme tid, slik at alle parter opplever å føle seg hørt og sett. Det er av

betydning å klare å være lyttende og anerkjennende, samtidig som man klarer å dele erfaring og kompetanse på en god måte (Glaser, 2013, s. 15). I situasjoner som dette kan man stille seg kritisk til om det er foreldrenes ønsker eller barnets behov som veier tyngst i slike situasjoner. Jeg tenker at med et godt samarbeid og respekt for hverandre så tenker jeg at man kan få til begge deler.

5.0 Avslutning

Jeg har i denne bacheloroppgaven hatt de yngste barnas bruk av overgangsobjekter som tema og tatt for meg problemstillingen: *Hva tenker noen barnehagelærere om bruken av overgangsobjekter for de yngste barna, og hvordan blir bruken av dette praktisert?»*. For å finne svar på dette valgte jeg å intervju tre barnehagelærere i ulike barnehager. Etter å ha undersøkt dette nærmere konkluderer jeg med at barnehagelærere ser på små barns bruk av overgangsobjekt som betydningsfullt for barna, hvor de ser viktigheten av overgangsobjekt i forhold til trygghet, da det kan minne om det nære og kjente.

Det kommer fram at bruken av overgangsobjekter er friere under tilvenningsperioden, da alt er nytt og utrygt. Informantene nevner alle at de har noen rutiner for når det skal brukes og ikke, men at de ikke er så rigide og strenge på det. Barna legger overgangsobjektene på hylla ved ankomst, tar de fram ved soving og legger det tilbake etterpå, med mindre det er noe spesielt. Barnet kan sitte litt med objektet etterpå. Sett bort i fra at informant A som jobber på 2-årsgruppa som gjør det slik, sier at på 1-års gruppa så får de bruke det så mye de vil. Usikker på om de her legger det i hylla med en gang ved ankomst eller ikke. Jeg konkluderer med at det er ganske lik praksis slik jeg tolker det, men det er noen forskjeller for i hvilke situasjoner det er greit at det kan det med og ikke. Et eksempel på dette er at en av informantene sa at barnet kan ha med objektet ved matbordet dersom det har behov for det, så lenge det ligger ved siden av, mens en annen sier at det ikke kan være med.

Barnehagelærere ser noen utfordringer ved bruk av overgangsobjekter, men alle informantene er enige om at det er viktig å se barnets behov i praksis. Alle informantene la vekt på hva barnet uttrykke at det hadde behov for, og at dette også var av betydning for når de fikk lov å ha overgangsobjektet sitt framme og ikke. Jeg forstår det også slik på informantene at det allikevel ikke er noe de ønsker at barnet skal kunne ha tilgang til hele tiden, og da sett på bakgrunn av barnets utvikling. Jeg fikk inntrykk av at når barna er trygge i barnehagen, tenker barnehagelærere at utviklingen kommer framfor overgangsobjektet. Da i den forstand at kommunikasjon, tannstilling og samspill med andre i sin helhet er viktigere. Det er noen ulikheter når det kommer til hva informantene tenkte, men mest likheter slik jeg tolket det. Ulikhetene tenker jeg kan forstås i sammenheng med hva de tenker at barnet har behov for og ikke.

Jeg tolker det slik at barnehagelærere tenker at barn ikke alltid har behov for overgangsobjektet sitt, og at det kan være en hindring i forhold til utvikling, men at objektet er en kilde til trygghet. I forhold til når objektet skulle brukes eller ikke tolket jeg det slik at informantene var opptatte av foreldrenes meninger, og at disse hadde betydning.

Jeg har lært mer om hva et overgangsobjekt kan være og om hva det kan bety for barnet, samt skaffet mye kunnskap som jeg tenker er nyttig å ha når jeg selv skal ut i feltet. Alle som jobber i barnehage tenker jeg burde ha kunnskap om overgangsobjektet og hva det betyr for barna. På denne måten blir det for eksempel ikke «bare» en bamse, men en bamse som kan ha betydning for så mye.

6.0 Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (2008). *Det nødvendige samspillet*. Oslo: Tano Aschehoug
- Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. (3.utg.). Oslo: universitetsforlaget
- Askland, L. (2015). *Kontakt med barn*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Askland, L., & Sataøen, S-O. (2016). *Utviklingspsykologisk perspektiv på barns oppvekst*. (3.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Barnehageloven. (2017). Lov om barnehager av 17. juni 2005 nr. 64. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>. (Dato: 28.04.2019).
- Bergsland, M. D, & Jæger, H. (Red). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Brinkmann, S., & Tangaard, L. (2012). *Kvalitative metoder. Datainnsamling og analyse*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Dalland, (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M-B. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jonassen, A. (2017). Trygghetssirkelen som verktøy i tilvenningsperioden. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/trygghetssirkelen-som-verkt%C3%B8y-i-tilvenningsperioden%20/428752>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget. 5 utg.

Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, B. (2015). *Trygghetssirkelen - en tilknytningsbasert intervensjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Rammeplanen for barnehagen. Innhold og oppgaver. (2017). Oslo: Pedlex.

Statistisk sentralbyrå. (2019). *91,8 % av alle barn i alderen 1-5 år går i barnehagen*. Hentet fra

<https://www.ssb.no/barnehager/>

Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommeforlaget.

7.0 Vedlegg

7.1 Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Navn:

Adresse:

Informasjonsskriv til informanten

Jeg har vært i kontakt med deg om din deltakelse i mitt bachelorprosjekt «De yngste barnas bruk av overgangsobjekter i barnehagen». Jeg er svært glad for at du vil bidra, fordi dine tanker rundt mitt tema er av stor interesse for meg. Målet med prosjektet er å sette søkelys på hvilke tanker du som barnehagelærer har om bruken av overgangsobjekter for de yngste barna i barnehagen, samt hvordan bruken av dette blir praktisert hos dere.

Mine veiledere i prosjektet er Marit Kanstad og Trude Kristiansen. Arbeidstittelen «De yngste barnas bruk av overgangsobjekter i barnehagen» er under bearbeiding, og den kan endres underveis.

De empiriske undersøkelsene dreier seg om flere dybdeintervju med et utvalg av barnehageansatte. Alle opplysninger om deg vil oppbevares konfidensielt under prosjektperioden og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet.

Prosjektet skal være ferdig 3.05.2019. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å måtte begrunne det.

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Signatur og dato

.....

Jeg ser frem mot et godt samarbeid!

Ta kontakt ved spørsmål og kommentarer.

Jeg kan kontaktes på telefon 909 42 565.

Med vennlig hilsen,

Marianne Vian Pettersen